

مراقبت و کنترل باقیمانده دارو در فرآورده‌های دامی

مدیریت آموزش و ترویج
سازمان دامپزشکی کشور

فهرست

صفحه	عنوان
۳	مقدمه
۴	منظور از مدت منع مصرف فرآورده‌های دامی چیست؟
۴	چرا نباید فرآورده‌های خوراکی آلوده به باقیمانده‌های دارویی را مصرف کنیم؟ سازمان دامپزشکی کشور و دامپزشک در پیشگیری از مخاطرات ناشی از باقیمانده‌های دارویی چه نقشی دارد؟
۸	آنچه مصرف کنندگان لازم است انجام دهند

شناسنامه

عنوان: مراقبت و کنترل باقیمانده دارو در فرآورده‌های دامی

تدوین و نگارش: دکتر فاطمه سادات تهرانی

مشاور: دکتر محسن مشکوة

تولید: مدیریت آموزش و ترویج، سازمان دامپزشکی کشور

چاپ و تکثیر: مدیریت روابط عمومی، سازمان دامپزشکی کشور

چاپ اول: ۱۳۹۰

تیراژ: ۵۰۰۰ جلد

مقدمه : جمعیت انسانی روز به روز افزایش می یابد و یکی از نیازهای مهم تغذیه‌ای این جمعیت، مواد پروتئینی به ویژه شیر، انواع گوشت و تخم پرندگان است. سالم بودن این مواد به مفهوم تأمین سلامت انسان‌هاست و از اهمیت بالایی برخوردار است. یکی از مواردی که شیر و گوشت و سایر تولیدات خوراکی دام‌ها را از بهداشت و سلامت دور می کند، باقیمانده‌های دارویی است.

بر اساس تحقیقات منابع معتبر علمی در دنیا، ۷۶ درصد ابتلای انسان به بیماری‌ها، مربوط به مصرف مواد غذایی ناسالم بوده است که بخشی از آن مربوط به باقیمانده‌های دارویی در این محصولات است. در مجموع بیماری‌های ناشی از غذا در دنیا، در مرتبه دوم پس از بیماری‌های ریوی قرار دارد.

بیمار شدن دام‌ها امری طبیعی است و بهبود آن‌ها در اکثر موارد نیاز به دارو دارد. حتی برای پیشگیری از برخی بیماری‌ها و تأمین رشد، بهداشت و سلامت دام‌ها گاهی از مواد دارویی و مکمل‌ها استفاده می شود؛ بنابراین استفاده دارو امری اجتناب ناپذیر است ولی باید به این نکته توجه داشت که داروها از یک طرف درمان می کنند و از طرفی می‌توانند اثرهای جانبی بدی داشته باشند؛ یکی از این اثرهای بد، باقی ماندن دارو در شیر و گوشت و سایر فرآورده‌های دامی است که خود می‌تواند سلامتی مصرف کنندگان را به خطر بیندازد.

در این مجموعه شما با خطرهای ناشی از باقیمانده‌های دارویی، بویژه داروهای ضد میکروبی و نقش و تلاش سازمان دامپزشکی در پیشگیری و کاهش این خطر، آشنا می‌شوید.

منظور از مدت منع مصرف فرآورده‌های دامی چیست؟

داروها از مواد شیمیایی ساخته شده‌اند و کارشان حمله به عامل‌های بیماری‌زاست تا آن‌ها را نابود یا مهار کنند و بیمار را نجات دهند؛ این اثر و نقش مفید داروهاست. هر دارو پس از انجام مسئولیت خود در بدن، باقیمانده‌هایی دارد که به وسیله کلیه‌ها و کبد جذب می‌شوند و بسته به نوع دام از راه ادرار، مدفوع، عرق و شیر دفع می‌شوند. این جذب و دفع مدتی طول می‌کشد و در این مدت، دارو و باقیمانده‌های آن در گوشت، شیر و سایر فرآورده‌های خوراکی دام‌ها وجود دارد؛ بنابراین:

۱. از شیر، گوشت و سایر فرآورده‌های خوراکی دام‌ها تا زمانی که دارو مصرف

می‌کنند نباید استفاده شود.

۲. هر دارویی مدت جذب و دفع مخصوص به خود را دارد؛ پس تا زمانی که

باقیمانده داروها در شیر، گوشت و سایر محصولات دامی وجود دارد، مصرف

آن‌ها مجاز نیست. به این زمان می‌گویند "مدت منع مصرف فرآورده‌های دامی" که از

زمان قطع دارو آغاز می‌شود و تا دفع باقیمانده‌ها از بدن طول می‌کشد. این مدت را کارخانه تولید کننده برای هر دارو مشخص می‌کند.

نکته مهم دیگر این است که آلودگی این فرآورده‌ها با حرارت و یخ زدگی از بین نمی‌رود و فقط فعالیت طبیعی بدن دام زنده قادر است باقیمانده‌های دارویی را پس از مدتی دفع کند؛ بنابراین تا قبل از تمام شدن این مدت، هیچ تولید کننده‌ای حق ندارد دام و طیور خود را به کشتارگاه بفرستد یا ذبح کند و نباید فرآورده‌های آن‌ها را مصرف کند یا به فروش برساند.

چرا نباید فرآورده‌های خوراکی آلوده به باقیمانده‌های دارویی را مصرف کنیم؟

اگر انسان محصولات آلوده به باقیمانده‌های دارویی را مصرف کند مانند آن است که بدون داشتن هیچگونه نیازی، دارو مصرف کرده باشد با این تفاوت که نسبت به آنچه وارد بدن او شده بی اطلاع است و نمی‌داند که منتظر چه عوارض یا بیماری‌هایی باید باشد تا به موقع با آن مقابله کند. نتیجه چه خواهد بود؟ از یک طرف ایمنی بدن در برخورد نامنظم و ناخواسته با داروها، دچار اختلال می‌شود؛ یعنی سربازها و نگهبانان بدن به علت ضعف و بی نظمی ایجاد شده، به اجبار سنگرهای دفاعی را به عوامل بیماری‌زا واگذار می‌کنند و مقاومت بدن در برابر بیماری‌ها کم می‌شود؛ از سوی دیگر، بسته به نوع دارو و میزان باقیمانده‌ای که با خوردن

مقاومت در برابر داروهای ضد میکروبی، یک تهدید جهانی است

فرآورده‌های آلوده وارد بدن شده است، عوارضی در انسان ایجاد می‌شود که در افراد سالخورده، کودکان، نوزادان و افرادی که دچار ضعف جسمانی هستند بیشتر است. این عوارض عبارتند از:

۱. مسمومیت‌ها و عفونت‌های گوارشی به صورت اسهال‌های مزمن.
۲. حساسیت‌های شدید مانند کهیر، خارش، حالت تهوع و شوک.
۳. آسیب‌های خونی مانند کم‌خونی.
۴. آسیب‌های کبدی.
۵. نقص جنین در زنان باردار.
۶. به وجود آمدن اشکالاتی در حواس، مانند بینایی و شنوایی.
۷. به وجود آمدن اختلال‌های هورمونی.
۸. سرطان‌های بدخیم مانند سرطان غده‌های لنفاوی، پستان، رحم و ریه.
۹. ایجاد اختلال در میزان رشد مصرف‌کنندگان و تکامل شخصیتی، رفتاری و حتی قدرت یادگیری آن‌ها.
۱۰. بالا رفتن مقاومت میکروب‌ها در بدن مصرف‌کننده که سبب می‌شود داروهای ضد میکروبی کم اثر یا حتی بی اثر شوند. به این حالت **مقاومت دارویی** می‌گویند و تهدیدی جهانی است.

* جدی‌ترین اثر، مربوط به باقیمانده آنتی‌بیوتیک‌هاست که خطر مقاوم شدن میکروب‌ها در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها را به همراه دارد. این خطر زمانی خود را نشان می‌دهد که انسان دچار بیماری شود و آنتی‌بیوتیک‌ها نتوانند با عامل به وجود آورنده بیماری مبارزه کنند؛ در این صورت یک بیماری قابل درمان می‌تواند غیرقابل درمان و سرانجام به مرگ منتهی شود و اگر مسری باشد، همه‌گیری آن ممکن است فاجعه‌ای بزرگ به بار آورد. به عنوان مثال، سل بیماری است که با کمک آنتی‌بیوتیک‌ها و رعایت اصول بهداشتی قابل معالجه است ولی در سال‌های اخیر بروز سل مقاوم در برابر آنتی‌بیوتیک، نگرانی شیوع و مرگ ناشی از این بیماری را بار دیگر در دنیا به وجود آورده است.

کسانی که روی این موضوع تحقیق می‌کنند معتقدند یکی از علت‌های این امر می‌تواند باقیمانده آنتی بیوتیک‌ها در فرآورده‌های دامی باشد. علاوه بر این، مصرف بی‌رویه برخی از آنتی بیوتیک‌ها سرطانزاست؛ چون انسان نمی‌داند فرآورده‌هایی که مصرف می‌کند دارای باقیمانده آنتی بیوتیک‌هاست یا نه و از طرفی این مواد بخشی از خوراک روزانه او را تشکیل می‌دهند، خطر بروز سرطان جدی‌تر می‌شود.

سازمان دامپزشکی کشور و دامپزشک در پیشگیری از مخاطرات ناشی از باقیمانده‌های دارویی چه نقشی دارد؟

۱. در مرحله اول از بروز و شیوع بیماری‌های دامی پیشگیری می‌کند که این کار مصرف دارو را نیز به حداقل ممکن می‌رساند.
۲. در صورت بروز بیماری، با حضور به موقع در محل و انجام بررسی‌های لازم، از شیوع بیماری و در نتیجه مصرف دارو برای درمان دام‌های بیشتر، جلوگیری می‌کند.
۳. شرایط تشخیص سریع بیماری‌های دامی و تجویز به موقع دارو را فراهم می‌کند تا از طول مدت بیماری و در نتیجه استفاده بیشتر از داروها کاسته شود.
۴. برای درمان دام‌های بیمار، از آنتی بیوتیک‌ها و سایر داروهایی که کم‌ترین خطر را برای مصرف کننده داشته باشند استفاده می‌کند.
۵. برای جلوگیری از به وجود آمدن مقاومت دارویی، سعی می‌کند از داروهایی که مخصوص انسان هستند برای درمان دام‌های بیمار استفاده نشود؛ همچنین مراقب است تا داروهای تجویز شده، اثر داروهایی را که انسان مصرف می‌کند کم یا زیاد نکند.
۶. بر تولید و واردات انواع داروهای دامی نظارت دارد؛ به نحوی که هر دارو قبل از ورود به بازار باید ثبت شود و برای ثبت شدن لازم است ابتدا در آزمایشگاه و بعد روی دام‌ها آزمایش شود.
۷. با نظارت بر مراکز جمع‌آوری شیر و کارخانه‌های تولید مواد غذایی مانند کارخانه‌های تولید لبنیات، شیر را به منظور جستجوی باقیمانده آنتی بیوتیک‌ها آزمایش می‌کند.

مقاومت در برابر داروهای ضد میکروبی، یک تهدید جهانی است

۸. کارخانه‌های تولید داروهای دامپزشکی موظف هستند روی بسته یا ظرف هر دارو و در برگه معرفی مشخصات دارو (بروشور)، مدت زمان منع مصرف فرآورده‌ها را بنویسند. همان‌طور که گفته شد این مدت از زمان قطع مصرف دارو تا زمان پاک شدن بدن دام از باقیمانده‌های آن طول می‌کشد. دامپزشک موظف است این موضوع را به صاحب دام بیمار منتقل کند.
۹. با نمونه برداری از مواد غذایی مختلف مانند گوشت قرمز، گوشت سفید مرغ و آبزیان (مانند ماهی قزل‌آلا و میگو) و همچنین عسل، نسبت به تشخیص و تعیین میزان باقیمانده آنتی بیوتیک‌ها و سایر مواد دارویی اقدام می‌کند.
۱۰. تلاش می‌کند با جلب همکاری مرغداران و دامداران محصولی به وجود آید که کم‌ترین میزان مصرف آنتی بیوتیک‌ها و سایر داروها را در طول دوره پرورش داشته باشد. به این محصولات، مواد غذایی ویژه گفته می‌شود.
۱۱. با نظارت بر مرحله قبل از کشتار دام و طیور، اجازه نمی‌دهد آن‌هایی که مدت منع مصرف را پس از قطع دارو نگذرانده‌اند، کشتار شوند.
۱۲. با انجام فعالیت‌های آموزشی و ترویجی مستمر، اهمیت بهداشت و پیشگیری از بیماری‌های دامی و ضرورت رعایت مدت منع کشتار دام‌ها و ممنوع بودن مصرف فرآورده‌های آن‌ها را به دامداران آموزش می‌دهد.

**هدف سازمان دامپزشکی کشور از نظارت مستمر بر فرآورده‌های
خام دامی، تأمین محصولی سالم و مطمئن است.**

مقاومت در برابر داروهای ضد میکروبی، یک تهدید جهانی است

آنچه مصرف کنندگان لازم است انجام دهند:

- شما مصرف کننده محترم لازم است برای اطمینان از سلامت فرآورده‌های دامی به مهر یا برچسب نظارت دامپزشکی روی گوشت و سایر فرآورده‌های بسته‌بندی شده توجه داشته باشید و از خریداری و مصرف محصولات غیربهداشتی خودداری کنید.

مقاومت در برابر داروهای ضد میکروبی، یک تهدید جهانی است

- به یاد داشته باشید که گوشت و سایر محصولات به دست آمده از دام‌هایی که بدون نظارت دامپزشکی کشتار می‌شوند، غیر بهداشتی به حساب می‌آیند.
- دام زنده مورد نیاز خود برای ذبح در مناسبت‌های مختلف مانند عید قربان و... را از محل‌هایی که تحت نظارت دامپزشکی است تهیه کنید.

خطر مقاوم شدن میکروب‌های بیماریزا در برابر آنتی بیوتیک‌ها یکی از مخاطرات جدی باقیمانده داروهای ضد میکروبی در محصولات دامی است. این خطر زمانی خود را نشان می‌دهد که انسان دچار بیماری شود و آنتی بیوتیک‌ها نتوانند با عامل به وجود آورنده آن مبارزه کنند؛ در این صورت یک بیماری قابل درمان می‌تواند غیرقابل درمان و سرانجام به مرگ منتهی شود و اگر مسری باشد، همه‌گیری آن ممکن است فاجعه‌ای بزرگ به بار آورد.

سازمان دامپزشکی کشور با نمونه برداری از مواد غذایی مختلف مانند گوشت قرمز، گوشت سفید مرغ و آبزیان (مانند ماهی قزل آلا و میگو) و همچنین عسل، نسبت به تشخیص و تعیین میزان باقیمانده آنتی بیوتیک‌ها و سایر مواد دارویی اقدام می کند.

خواننده محترم! شما می توانید پرسش‌های خود را در این زمینه با ما به آدرس te.ivo.org.ir، بخش مشاوره دامپزشکی در میان بگذارید.

مقاومت در برابر داروهای ضد میکروبی، یک تهدید جهانی است

دامپزشکی برای غذا

دامپزشکی برای سلامت

دامپزشکی برای کره زمین